

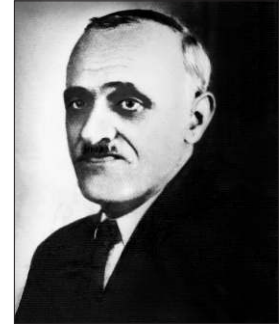
ÜSKÜDAR MÜSİKİ CEMİYETİ

İstanbul'da kurulan
amatör müzik cemiyeti.

I. Dünya Savaşı'nın hemen ardından Birinci Ordu başmüfettişi Miralay Hacı Reşid Bey'in oğlu telgrafçı Kanûnî Atâ Bey (Öz-tan) ve arkadaşı Şevket Bey tarafından İstanbul Üsküdar'da kurulmuştur. Kuruluşunda Anadolu Müsiki Cemiyeti adıyla Üsküdar Horhor mahallesinde bir ahşap konakta çalışmalarına başlayan cemiyet, 1919'da Dârülfeyz-i Müsiki Cemiyeti adını aldıktan sonra Üsküdar Paşakapısı'nda ahşap bir evin tek odasında çalışmalarını sürdürdü. İlk konserini 17 Haziran 1919 tarihinde İhsaniye Sineması'nda verdi. Cemiyetin ilk hocası Kadıköylü Üdfî Sâmî Bey'di. Daha sonra başta Kanûnî Atâ Bey olmak üzere Mâbeyinci Hâfız Mehmed Bey, Türkmenzâde Osman Bey, Sakallı Nûri Bey, Avukat Besim Şerif Bey, Şair Üsküdarlı Talat Bey ve Selahattin Pınar'ın yönetiminde çalışmalarını sürdürdü. 1923'te cumhuriyetin ilânı ile birlikte Üsküdar Müsiki Cemiyeti adını alan kurum, Ahmediye'de Dişçi Hamdi Bey'in konağındaki faaliyetlerini 1934'te feshedilinceye kadar devam ettirdi. Bu dönemde neyzen Yûsuf Paşazâde Muzikalı Celal Bey (İyison), Selimiyeli Bestenigâr Hoca Ziyâ Bey, Tambûrî Fuat Bey (Sorguç), Üdfî Sâmî Bey, Ali Rifat Bey (Çağatay), Arap Cemal Bey (Calân) gibi müsikînaslar cemiyetin eğitim öğretim ve icra kadrosunda yer aldı. 1939'da Ahmediye'deki binasında Yeni Üsküdar Müsiki Cemiyeti adıyla çalışmalarına tekrar başladı ve 1944'e kadar faaliyetlerine devam etti. 1946'da Üsküdar Toptaşında o zamanki Cumhuriyet Halk Partisi Semt Ocağı'nda Üsküdar Halk Müsiki Derneği adıyla kuruluşu yenilendi. 4 Ekim 1953 tarihinde tekrar Üsküdar Müsiki Cemiyeti

adını aldı ve 20 Mayıs 1976 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile kamu yararına çalışan bir dernek olarak kabul edildi. 19 Ekim 1987'de adı Emin Ongan Üsküdar Müsiki Cemiyeti olarak değişen dernek günümüzde aynı isim altında çalışmalarını sürdürmektedir.

1940'lı yıllardan itibaren İstanbul Radyosu'nda yayımlanan periyodik konserlerle ve daha sonraki yıllarda radyo, televizyon ve konserlerde sesini duyuran cemiyet, yurt dışında da çeşitli konserler vererek Türk müsikisinin tanıtılmasına önemli ölçüde katkı sağladı, ayrıca nitelikli ve titiz eğitimiyle Türk müsikisinin gelişmesine yardımcı oldu. 1976'da İstanbul Devlet Türk Müsiki Konservatuarı'nın kuruluşu esnasında konservatuar başkanı Erçüment Berker çalışmalarda Üsküdar Müsiki Cemiyeti'nin örnek alındığını ifade eder. Aynı yıl içerisinde yapılan bir araştırmaya göre Türkiye radyolarındaki ses ve saz sanatçıların, öğretim görevlilerinin İstanbul'da yüzde yetmiş beşi, Ankara'da yüzde ellisi, İzmir'de yüzde otuz beşi Üsküdar Müsiki Cemiyeti'nde yetiştiği görüldü. Cemiyetin bünyesinde yetişmiş önemli ses ve saz sanatçılarından -yukarıda isimleri zikredilenlerin dışında- bazıları şunlardır: Ârif Sami Toker, Avni Anıl, Aka Gündüz Kutbay, Alâattin Pakyüz, Ahmet Özhan, Ahmet Cennetoğlu, Âmir Ateş, Cahit Peksayar, Cüneyt Kosal, Cüneyt Orhon, Cinuçen Tanrıkorur, Fikret Kutluğ, Halil Can, Hurşit Ungay, Hüsnü Anıl, İnci Çayırılı, Müzeyyen Senar, Niyazi Sayın, Necati Tokyay, Recep Birgit, Sadi Hoşses, Sadun Aksüt, Selahattin Pınar, Şükrü Tunar, Şekip Ayhan Özışık, Vahit Anadolu, Varujan Zilciyan, Vecdi Seyhun, Yavuz Özüstün, Yıldırım Bekçi, Yusuf Ömrülü, Zeki Ârif Ataergin. 1952'de kendisiyle yapılan bir röportajda Emin Ongan cemiyete girmek isteyen bir kimsenin önce yedek

Üsküdar
Müsiki
Cemiyeti'nin
kurucusu
Kanûnî
Atâ Bey

üye olarak alındığını, bir aylık eğitimden sonra kulak terbiyesi ve kelime telaffuzu bakımından değerlendirilip imtihana tâbi tutulduğunu, başarılı olanların asil üye olarak çalışmalara katılmaya hak kazandığını ifade etmiş, yine aynı röportajda cemiyetin çarşamba, cuma akşamları ve pazar günleri nota, usul ve meşk eğitimi verdiğini söylemiştir.

Günümüzde cemiyette eğitim almak isteyen kişiler ses, kulak ve ritim yeteneği bakımından değerlendirmeye tâbi tutularak başarılı olanlar A sınıfından eğitime başlar. Bunların kırk yaşından küçük olması gerekir. Müsiki öğrenimini meşk usulüne dayalı bir sistem üzerine kuran cemiyette öğrenim dönemi her yıl ekim ayının ilk cumartesi günü başlayıp bir sonraki yılın mayıs ayının son haftasında sona erer. Cemiyette salı, perşembe günleri akşam üzeri iki saat ve cumartesi tam gün eğitim verilmektedir. Sınıf geçişinin sınavla olduğu A, B, ve C sınıflarında bona, solfej, usul, repertuar, edebiyat, nazariyat, beste etüdü dersleri yapılır. Her sınıf dönem sonunda cemiyetin konser salonunda konser verir. Üç yılda öğrenimini tamamlayanlar İcra Heyeti sınavına girer. İcra Heyeti cemiyetin katılacağı konserlere program hazırlayan, yetişmiş elemanların bulunduğu bir sınıftır. Cemiyette ücret almadan görev yapan hocalar ayrıca özel saz dersleri vermekte, cumartesi günleri de toplu halde saz eserleri etütleri yapılmaktadır. 2012 yılından itibaren cemiyette şan eğitimi de verilmeye başlanmıştır. Cemiyetin ayrıca zengin bir arşivi bulunmaktadır. Bilgisayar ortamına aktarılan bu arşivde ilâhi, saz eseri, şarkı, beste ve türkü formunda 40.000'den fazla eser yer almaktadır.

Emin Ongan Üsküdar Müsiki Cemiyeti'nde yoğun ilgiden dolayı İcra Heyeti dışında zamanla bazı korolar teşkil edilmiştir. Bunlar, 1994-1995 öğretim yılından itibaren cemiyetin bünyesinde altı-on beş yaşına hitap eden çocuk korusu, 2007'den itibaren cemiyette yaş sınırlamasından

Emin Ongan
yönetimindeki
Üsküdar
Müsiki
Cemiyeti
Korusu
bir konser
esnasında

dolayı eğitim alamamış ve herhangi bir sınava tâbi tutulmadan eğitim almak isteyen herkesin katılabileceği meşk korusu, 2014-2015 öğretim yılında başlayan bir uygulama ile de cemiyette üç yıllık öğrenimini tamamlamış, fakat İcra Heyeti'ne girememiş üyelerden oluşan mezunlar korusudur. Bu arada 1984'te bir yıl süreyle Âmir Ateş'in yönetiminde bir Tasavvuf Müsiki Korosu oluşturulmuştur. Başkanları yönetim kurulu tarafından seçilen cemiyetin en uzun süreli başkanlığını "hocaların hocası" diye anılan Ermin Ongan yapmıştır. 1927'de cemiyete üye olan Ongan 1938'de Üsküdar Müsiki Cemiyeti başkanı seçilmiş, bu görevini vefat tarihi olan 2 Şubat 1985 tarihine kadar sürdürmüştür. Ondan sonra başkanlık görevini Şeref Çakar devralmış, 31 Aralık 2008'de onun da vefatının ardından 10 Ocak 2009'da cemiyetin beste ve etüt hocası hâfiz beslekâr Âmir Ateş başkanlığa getirilmiş olup başkanlık görevini halen sürdürmektedir. Günümüzde cemiyeti temsil eden İcra Heyeti'nin koro şefliğini ise Yıldırım Bekçi ve Esin Seçkin yapmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Türk Musikisi Hizmetinde 50. Yıl: Üsküdar Musiki Cemiyeti (haz. Fuat Özçelik), İstanbul 1967; Fehamet Ünal, *Ömrünü Musikiye Adayan İnsan: Emin Ongan*, İstanbul 2000, s. 9-11; 85. *Yılında Emin Ongan Üsküdar Musiki Cemiyeti*, İstanbul, ts.; *Üsküdar Musiki Cemiyeti 90 Yaşında, 2008*, İstanbul, ts.; Zeki Tükel, "Üsküdar Halk Musikisi Derneği Nasıl Çalışıyor?", *Radio Haftası*, sy. 94, İstanbul 1952, s. 8-11; Mehmet Güntekin, "Üsküdar Musiki Cemiyeti", *DBİst.A*, VII, 349-350 (maddenin yazımında cemiyet başkanı Âmir Ateş ve ikinci başkan Alâattin Pakyüz'ün verdiği bilgilerden de faydalanılmıştır).

HÜSEYİN ÖZDEMİR

ÜSKÜDÂRÎ, İsâmüddin

(ö. 1203/1789 [?])

Mutasavvıf, âlim ve edip.

Adı Mustafa, künyesi Ebü'l-İsmet olup İsâmüddin lakabıyla tanınır. Nisbesinden Üsküdarlı olduğu anlaşılmaktadır. Babasının adı Abdullah, dedesinin adı Sâlim'dir. Dinî ve edebî ilimleri tahsil ettikten sonra imtihanla ilmiye sınıfına girdi (1167/1754). Üsküdar (1192/1778) ve Edirne'de (1201/1787) müderrislik görevinde bulundu. Kadılık yaptığı da kaydedilir. Nakşibendiyye tarikatına girerek Kâşgarlı Abdullah Nidâî'den hilâfet alan İsâmüddin Mustafa Efendi Üsküdar'da vefat etti. Vefatına dair farklı tarihlere zikredilmekteyse de *Sicill-i Osmânî*'de (III, 471) "evâil-i Selimiyye"de (III. Selim'in tahta çıkışının

ilk zamanlarında) ifadesine yer verilmesi ölümünün 1203 (1789) yılında olduğunu (*Osmanlı Müellifleri*, I, 369) doğrulamaktadır. Üsküdarî'nin Ebü'l-Hüdâ Mehmed İsmet ve Ebü'l-Bekâ-yı Ma'sûm adlı iki oğlu müderris idiler.

Eserleri. Türkçe. 1. Şerhu ebyâti't-Telhis ve'l-Muhtasar. Müellifin bu eserine *et-Tensîsu'l-muntazar fî şerhi ebyâti't-Telhis ve'l-Muhtasar* adını verdiği belirtilmektedir. Ayrıca *Şerhu ebyâti Muhtasari'l-meânî* olarak da bilinir. Ebü Ya'küb es-Sekkâki'nin *Miftâhu'l-'ulûm*'unun belâgata dair üçüncü bölümüne Hatîb el-Kazvîni'nin yazdığı *Telhîşu'l-Miftâh* adlı ihtisarı ile, Sa'deddin et-Teftâzânî'nin *Muhtasarü'l-me'ânî* adıyla bu ihtisara yazdığı kısa şerhte yer alan şâhid beyitlerin açıklamasına dairdir (İstanbul 1268, 1304, 1308). **2. Şerh-i Arûz-i Endelüsî.** Ebü'l-Ceyş el-Endelüsî el-Ensârî tarafından *el-Muhtasar fî 'ilmi'l-'arûz* adıyla yazılan eserin Muhsin-i Kayserî şerhine dayanılarak yapılmış Türkçe tercümesi ve şerhidir (İstanbul 1261, 1270, 1276, 1286, 1308). **3. Gülşen-i Şâhidî alâ Tuhte-i Şâhidî.** İbrâhim Şâhidî'nin *Meşnevi* için hazırladığı *Tuhte-i Şâhidî* adlı Farsça-Türkçe manzum sözlüğün şerhidir (Süleymaniye Ktp., Reşid Efendi, nr. 960). **4. Şerh-i Beyt-i Hüsvrev-i Dihlevî** (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 3497, vr. 111-112).

5. Şerh-i Kasidetü'l-Münferice. İbnü'n-Nahvî'ye ait eserin şerhidir (Süleymaniye Ktp., H. Hüsnü Paşa, nr. 764; İbrâhim Efendi, nr. 613; TBMM Ktp., nr. 469, vr. 65^b-139^b). **6. eş-Şa'saatü'l-kameriyye fî şerhi'l-Kasideti'l-Mudariyye** (*Şerh-i Kaside-i Mudariyye*). Muhammed b. Saîd el-Bûsîrî tarafından yazılan, Hz. Peygamber'e salâtüselâm okumanın faziletine dair otuz dokuz beyitlik *el-Kaşidetü'l-muğariyye fî ş-salâti 'alâ hayri'l-beriyeye*'nin şerhidir (Süleymaniye Ktp., Yahyâ Tevfik, nr. 1616). **7. Şerh-i Bânet Süâd.** Kâ'b b. Züheyr'in Hz. Peygamber'e sunduğu meşhur kasidesinin şerhidir (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 2758, vr. 1-28; Yahyâ Tevfik, nr. 1614, 59 varak). **8. Terceme-i Risâle-i Hakkıyye li-'Abdillâh el-Kaşgarî.** Eserin adındaki "Risâle-i Hakkıyye" ifadesi, *Bâğçe-i Safâ-endûz*'da (*Esad Mehmed Efendi*, s. 203) "Risâletü'l-Hâffîn" şeklinde kaydedilmişse de doğrusu *Risâle-i Hakkıyye*'dir (bk. *Abdullah Nidâi-yi Kâşgarî*, s. 25-26). **9. Şerh-i Kasidetü't-Tâiyye li-Abdilkâdir el-Geylânî** (İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin, Yazma, nr. 285, vr. 4-19; Süleymaniye Ktp., Tâhir Ağa Tekkesi, nr. 467, vr. 3-10). **10. Terceme-i Şerh-i Nevâbiğu'l-kelim.** Zemahşerî'nin *Nevâbiğu'l-kelim* adlı eserinin Sa'deddin et-Teftâzânî tarafından yapılan şerhinin tercümesidir (*İA*,

İsâmüddin Üsküdarî'nin *Gülşen-i Şâhidî* adlı eserinin ilk iki sayfası (Süleymaniye Ktp., Reşid Efendi, nr. 960)

